

500.UA
РОКІВ
РЕФОРМАЦІЇ

Діячі
Реформації в
Україні

2017 року світ відзначає 500-річчя Реформації. Це важливе явище європейської культури, яке змінило хід історії. Породжений Реформацією протестантизм як суспільно-релігійний рух прогемонстрував на суховному й культурному рівнях кризу феодалізму і початок становлення нових буржуазних відносин. Протестантизм був орієнтований на книжкову релігійну культуру, віруючий мав оволодіти грамотою і читати Біблію, яку протестанти вважали джерелом віровчення. Реформація стала стимулом «освітньої революції» в Європі. Створювані протестантами школи змусили і католиків, і православних інтенсифікувати освіту. На теренах України й Білорусії з'явилися школи при міщанських братствах. У освіченої частини православного сухівництва знайшла відгук ідея перекладу Біблії зрозумілою народові мовою і критичного, раціоналістичного підходу до біблійних текстів.

Радикальним раціоналістичним крилом Реформації було социніанство. Социніани вважали єдиним джерелом істини Святе Писання, але відкидали в ньому все, що не пояснюється розумом. Вони засуджували війну, особливу увагу присвячували освіті, розвитку шкіл та видавництва.

Серед учених-социніан були українці, вихідці з українських земель. Це, передусім, волинський шляхтич Євстахій Кисіль, автор перекладів книги Фоми Кемпійського «Про наслідування Христа» та підручника з граматики Яна Амоса Коменського. Він найбільш відомий, як автор полемічного твору «Антапологія», опублікованого у відповідь на «Апологію» М. Смотрицького. Він неодноразово висловлює на сторінках твору жаль з приводу її занедбання, закликає «панів-мужів» забути розпусне життя.

Реформація в Україні була також однією з форм опозиції політиці окатоличення населення. З метою захисту православної церкви у Львові та Києві XV-XVII ст виникли братства - об'єднання українських міщан. Міщани збирали кошти, на які друкували православні книжки, будували церкви, відкривали школи. Пізніше братства стали впливати на обрання священників та єпископів і навіть отримали право контролювати духовенство і підпорядковуватися безпосередньо Константинопольському Патріарху (так звані ставропігійські братства). З реформаційною діяльністю братського руху пов'язані імена Лаврентія та Стефана Зизаніїв-Тустановських, Герасима та Мелетія Смотрицьких, Іова Борецького, Памви Беринди, Фоми Ієвлевича, Захарії Копистенського та інших діячів.

Г РАММАТИКА

СЛОВЕНСКА .

Съставлѣнна , Лаврѣйтѣмъ
Зизанїѣмъ .

СОГРАММАТИЦѢ

Стефан і Лавренцій Зизанії (Кукіль) – талановиті вчені, просвітителі, були серед засновників Львівської братської школи, працювали там учителями. Лавренцій Зизаній як педагог працював окрім Львівської, у братських школах Бреста, Вільно. Погляди Лавренція Зизанія викладені у полемічних і навчальних творах, серед яких слід відзначити «Граматику словенську» (1596 р).

КНИГА ГРАМАТИКИ СЛОВЕНСКОЙ
ПРИДОНА ПОНЯТІИ ОТАШЕНІЕ ОДИНАКОГО ЯЗЫКО
НАРИЦАЕ БЕСЕДОСЛОВІЕ, ИЗДАНА ВО БРАТОВИ ПИЛІВІ

Заслуга автора полягає у тому, що він висунув твердження про можливість пізнання всього союзу наук слов'янською мовою через створення її граматики, яка є ключем до знань і сприяє вивченню інших наук.

Його брат Стефан Зизаній - визначний культурний діяч, що активно впливав на братський рух у Західній Україні своїми ідеями, був інтелектуальним провідником у церковних, релігійних, культурних зрушеннях.

Герасим Смотрицький (? – 1594)— перший ректор Острозької академії, один із видавців «Острозької Біблії», до якої написав передмову і віршовану посвяту князю Василю-Костянтину Острозькому. Письменник-полеміст, автор твору «Ключ царства небесного», де критикував католицьке вчення про божественне походження папської влади, Г. Смотрицький був прихильником доступності загальної освіти як для чоловіків, так і для жінок. У дусі реформаційних ідей він виступав за рівноправний союз віруючих. Духовне оновлення людину бачив у досягненні самоутвердження через активну діяльність. Син Герасима Максим (у чернецтві Мелетій) Смотрицький (1577-1633) – письменник, мовознавець, церковний і освітній діяч. Переклав із грецького тексту Псалтир і Новий Завіт, написав і видав «Слов'янський словник» і славнозвісну «Граматику» (1619). Погляди Смотрицького на шляхи примирення та об'єднання Православної і Унійної церков найповніше викладено у його останніх творах.

Іов Борецький (?- 1631 р.) — ректор Львівської, потім Київської братських шкіл, навчався в Острозькій школі та Краківській академії. 1620 р., коли Київське братство здобуло право ставропігії, І. Борецького було обрано київським митрополитом. З його ініціативи Київський собор прийняв рішення створювати нові братства і школи при них, завдяки чому були відкриті братські школи в Луцьку, Немирові, Розатині. Відомий твір “Пересторога” спрямований проти унії і католицизму. У ньому автор критикує тих, хто перейшов на бік католицизму, вказує на велике значення освіти та цілеспрямованого виховання.

Регіоном поширення соцініанства в Україні була також і Київська земля, де головними сподвижниками виступали магнатський рід Немиричів, ловчий київського воєводства Стефан Войнаровський, чернігівський підчаший Петро Пересіцький, київський каштелян Роман Гойський та ін.

Юрій Немирич (1612 – 1659) - один із найосвіченіших людей свого часу, видатний політичний діяч і дипломат України, талановитий воєначальник. Він навчався у знаменитій Раківській академії, центрі соцініанського руху. Пізніше поповнив багаж знань в університетах Лейдена, Амстердама; Оксфорда, Кембриджа і Парижа. Після повернення очолив протестантську шляхту Київщини. Фундатор протестантської академії у Кислині (Волинь). Мріяв здійснити спочатку в межах Речі Посполитої, а потім в Україні ідею республіканської федеративної держави типу Голландії чи Швейцарії.

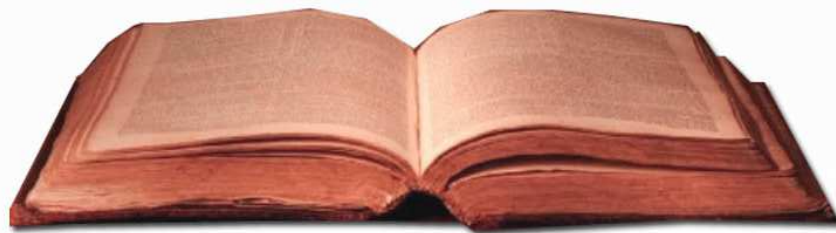
Зневірений у можливих змінах у Польщі, Немирич перейшов на бік шведського короля, але надії, що шведи заведуть лад в Україні, також не виправдалися. Немирич вступив на службу до Богдана Хмельницького, а після його смерті став правою рукою Івана Виговського. Юрій Немирич опрацював теорію й концепцію утворення на теренах українських Великого Князівства Руського та з допомогою гетьмана Виговського навіть його проголосив.

Гагяцька угода передбачала поєднати Україну з Польщею та Литвою на федеративних основах. «Україна, тобто землі у Воєводствах Чернігівському, Київському і Брацлавському, стає вільною і незалежною країною і знов єднається з Королівством Польським і Великим Князівством Литовським під назвою Великого Князівства Руського.

Сучасна наукова думка вбачає в українській Реформації широкий світоглядний контекст, вважаючи її одним з перших поштовхів до принципового оновлення української культури.

- <http://r500.ua/mistse-antitrinitarizmu-v-suspilno-politichnomu-zhitti-shlyahti-ukrayini-xvi-xvii-st/#sthash.NDayj2YD>
- <http://r500.ua/diyachi-reformatsiyi-ta-yih-znachennya-v-religijno-kulturnomu-protsesi/#sthash.ZEuRA8qC.dpuf>
- <http://r500.ua/kisilin-tsentrvolinskihsotsinian-abozh-sarmatski-afini-foto/#sthash.YDlO1bBt.dpuf>
- <https://gazeta.dt.ua/HISTORY/scho-dala-reformaciya-yevropi-i-ukrayini>

Підготовлено науково-методичним відділом НТБ КНУТД